

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з японської філології на тему:
ЗАСТАРІЛІ СЛОВА (АРХАЇЗМИ ТА ІСТОРИЗМИ) В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Студента групи Яп 06-21

факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми:

«Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова»

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (перша включно),

перша – японська мова

Бурковського Олександра Сергійовича

Науковий керівник:

Дементьєва Т. С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження застарілих слів у сучасному мовознавстві..	5
1.1. Загальне визначення Архаїзму та Історизму у сучасному мовознавстві.....	5
1.2. Характеристика термінів у японській мові	6
1.3. Особливості перекладу термінів з японської мови.....	7
1.4. Методологія дослідження застарілих слів	8
Розділ 2. Семантичні особливості застарілих слів, їх приклади та вживання в японській мові	
2.1. Застарілі слова, що втратили своє первісне значення.....	10
2.2. Застарілі слова, що зберегли своє значення та іноді використовуються в сучасній японській мові.....	20
Висновки.....	28
Анотація іноземною мовою	30
Список використаних джерел.....	32

ВСТУП

Застосування застарілих слів є однією з характерних рис багатьох мов. Японська мова не є винятком. У японській мові існує велика кількість застарілих слів, які не використовуються в сучасному мовленні, але все ж залишаються важливою частиною культурної спадщини країни. Використання цих слів може створити особливу атмосферу, передати відтінки емоцій та виразити історичний контекст.

Таким чином дані слова активно використовуються в сучасному кінематографі, літературі, а також в інших галузях культури. Тому ця тема зацікавила таких мовознавців: Л. О. Головка, О. М. Ковальова, О. А. Білоус, М. В. Зарічна, Т. І. Карпенко-Калиновська, І. І. Захарченко, Н. Ю. Комаровська.

При перекладі текстів, що містять історизми та архаїзми, важливо зберегти їх семантику та емоційне звучання. Для цього перекладач повинен мати добру знайомість з історією та культурою Японії, а також вміти правильно вибирати еквівалентні вирази та трансформувати текст з урахуванням контексту та мети тексту.

Актуальність теми зумовлена спрямуванням сучасних лінгвістичних студій на вивчення архаїзмів та історизми оскільки вони є невід'ємною частиною будь якої мови, наприклад, краще розуміння історизми і архаїзмів надає можливість вчити не тільки мову, а ще й культуру.

Об'єктом дослідження є: історизми та архаїзми японської мови.

Предметом дослідження: семантичні особливості застарілих слів.

Мета дослідження: Виявлення семантичних особливостей японських застарілих слів.

Для досягнення поставленої мети повинні бути виконані такі завдання:

1. До теорії уточнити поняття історизму та архаїзму в японській мові.
2. Виявити семантичні особливості історизмів та архаїзмів.
3. Надати класифікацію застарілим словам.

Методи дослідження

- Дистрибутивний аналіз – це метод дослідження мови на основі одиниць тексту та їх класифікації. Всі мовні елементи мають особливе оточення, на основі цього можна розглянути та вивчити їх при перекладі рекламних текстів.
- Описовий метод дослідження допомагає виділити, перекласти та проаналізувати певні мовні одиниці.

- **Порівняльний:** Цей метод дослідження у лінгвістиці полягає в порівнянні мовних явищ у різних мовах або в різних варіантах однієї мови з метою з'ясування подібностей та відмінностей між ними.
- **Семантичний аналіз:** цей метод базується на дослідженні значень слів, фраз, речень та текстів у мові. Його основна мета - встановити, які концепти та ідеї виражаються за допомогою мовних засобів.

Практичне значення: інформація може бути використана під час проведення парс практичного перекладу японської мови або ж на курсах для перекладачів.

Матеріал дослідження: Словники, літературні тексти, кіно, наукові статті.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТАРІЛИХ СЛІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1 Загальне визначення Архаїзму та Історизму у сучасному мовознавстві

Історизми - це слова, фразеологічні звороти, словосполучення, які вживаються у сучасній мові, але відносяться до певного історичного періоду і не зустрічаються у сучасній літературній мові, або ж мають зовсім інший сенс. Вони зберігають свою лексичну значущість тільки у конкретному історичному контексті, а в сучасній мові вживаються з позначенням тих чи інших певних архаїчних рис. Історизми можуть мати як документальну, так і художню функції в мові, допомагають розкрити історичний контекст чи автентичний характер тексту (Бондаренко, 2018, с.212)

Архаїзм - це застарілий лексичний одиниці або фразеологізми, які втратили свою актуальність в сучасній мові та зазвичай є характерними для певного історичного періоду. Використання архаїзмів у сучасному мовленні може викликати незрозумілість або давати тексту архаїчний відтінок. (Карплюк, 2010, с.114)

Термін, що використовується для позначення різниці між архаїзмами та історизмами, - "хронологічні верстви мови".

За науково-лінгвістичною літературою, архаїзми - це слова, вживання яких відноситься до більш раннього періоду мови, ніж час їх вживання. Такі слова є застарілими і використовуються здебільшого для створення архаїчного стилю мови або з метою підкреслення історичної атмосфери тексту. Наприклад, слово "гаєк" може вважатися архаїзмом в сучасній українській мові. (Бондаренко, 2016, с.78)

Історизми, з іншого боку, - це слова, що походять зі старіших етапів мови, але все ще вживаються в сучасній мові з тією ж або зі зміненою семантикою. Наприклад, слово "консерва" є історизмом, оскільки воно походить від латинського слова "conserva", але все ще вживається в сучасній мові з тією ж семантикою. (Бондаренко 2016, с.79)

1.2 Характеристика термінів у японській мові

Терміни у японській мові мають свої особливості порівняно з іншими мовами світу. Основні риси термінів у японській мові такі:

1. Корінні японські терміни є моносемантичними, тобто кожен термін має лише одне значення, що відрізняє їх від багатозначних термінів у більшості європейських мов.
2. Багато термінів у японській мові мають китайське походження, тому часто вони складаються з двох складів: китайського кореня (значення) та японського підрядкового слова, яке вказує на граматичну функцію слова.
3. У японській мові існує велика кількість синонімів для одного й того ж терміну, що дозволяє підібрати більш точний термін в залежності від контексту.
4. Японські терміни дуже чутливі до контексту, тому дуже важливо враховувати його при перекладі термінів з японської мови.
5. У японській мові є велика кількість префіксів та суфіксів, які допомагають утворювати нові терміни.
6. Більшість термінів у японській мові мають двоїсте написання: японське (кана) та китайське (канджі), що робить їх використання складним для людей, які не мають досвіду у вивченні японської мови. (Сахно, 2009, с 271)

1.3. Особливості перекладу термінів з японської мови

Однією з головних особливостей перекладу термінів з японської мови є те, що вона є мовою з дуже різноманітною лексикою, що містить багато термінів, які не мають прямого еквівалента в інших мовах, включаючи англійську. Тому перекладач повинен мати глибокі знання про культуру, традиції та історію Японії, а також бути знайомим з термінами зі спеціалізованих галузей, таких як технології, наука, мистецтво тощо.

При перекладі термінів з японської мови, перекладач повинен звертати увагу на контекст вживання слова, а також зберігати його точне значення. Для цього необхідно враховувати граматичні та синтаксичні особливості японської мови, зокрема порядок слів, вживання часток та інші граматичні ознаки, які впливають на тлумачення термінів. Також важливо використовувати спеціалізовану літературу та словники для перекладу термінів, а також звертатися до фахівців у відповідних галузях.

- Для успішного перекладу термінів з японської мови слід керуватися наступними принципами:
  - Збереження значення терміну. При перекладі термінів з японської мови важливо зберегти його точне значення та не порушити смислову цілісність терміну.
  - Врахування контексту. Перекладач повинен уважно вивчати контекст вживання терміну, щоб правильно зрозуміти його значення та відтворити в перекладі.
  - Вибір еквіваленту. Для перекладу термінів слід вибирати найбільш точний та адекватний еквівалент, який відображає зміст терміну в контексті цільової мови.
  - Врахування мовної специфіки. При перекладі термінів з японської мови необхідно враховувати мовну специфіку цільової мови та користуватися термінами, що є вже відомими й уживаються відповідно до мовних норм.
  - Стандартизація термінів. Для уніфікації термінології в перекладах необхідно користуватися стандартизованими термінами та термінологічними словниками.
- [10, с. 215]

1.4 Методологія дослідження застарілих слів

Для дослідження застарілих слів потрібно використовувати різні джерела, такі як старі тексти, словники, енциклопедії, архівні матеріали та інші. Крім того, важливо звернути увагу на контекст, у якому вживається слово, оскільки застарілі слова

можуть змінювати свій смисл у залежності від часу та обставин вживання. Розглядаються різні методи дослідження застарілих слів, зокрема метод стилістичного аналізу, який полягає в вивченні стилістичних особливостей тексту та виявленні застарілих слів за їх специфічними стилістичними ознаками. Також розглядається метод історичного аналізу, який передбачає вивчення історичного контексту, у якому вживалось слово, та звернення до старих документів та архівних матеріалів.

Для дослідження застарілих слів також використовуються методи порівняльного аналізу та етимології, які дозволяють з'ясувати взаємозв'язки між словами та їх походження. [11, с. 124]

Висновок до першого розділу

Отже, перший розділ присвячений теоретичним засадам дослідження застарілих слів у сучасному мовознавстві, а також особливостям їх перекладу з японської мови.

В розділі було розглянуто загальне визначення архаїзмів та історизмів, а також їх характеристику у японській мові. Було наголошено на тому, що архаїзми є старовинними словами, які вже не вживаються у сучасній мові, тоді як історизми є словами, які втратили свою популярність у певний період часу, але залишаються використовуваними у деяких контекстах. Зокрема, в японській мові історизми є досить поширеними і зустрічаються у багатьох термінах, які вживаються у різних сферах життя, таких як наука, культура та інші. Далі було розглянуто особливості перекладу термінів з японської мови, включаючи важливі критерії, такі як збереження точності, збереження відтінків значень та дотримання стилю тексту. Для досягнення успішного перекладу необхідно враховувати історичний контекст та інші особливості культури, які можуть вплинути на розуміння термінів.

На завершення, була надана методологія дослідження застарілих слів у японській мові, що включає в себе використання різних джерел, а також

систематизацію та аналіз зібраних даних. Це може допомогти дослідникам краще зрозуміти роль застарілих слів у японській мові та їх вплив на сучасне мовлення

РОЗДІЛ 2 СЕМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЗМІВ ТА АРХАЇЗМІВ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

В цьому розділі була проведена робота із різними джерелами інформації такими як:

- Словники
- Наукові статті
- Історичні фільми які відображають культуру та лексику японської мови минулих століть

Також була проведена класифікація слів, а також їх групування. На нашу думку, ця класифікація слів є доцільною для дослідження японських архаїзмів з кількох причин. По-перше, вона охоплює різноманітні категорії слів, що дозволяє дослідникам розглянути японські архаїзми в різних контекстах. Наприклад, вивчення історизмів на позначення зброї та обладунків може допомогти розуміти історичні битви і конфлікти, а дослідження назв міст, які змінили свою назву, може дати уявлення про історичні зміни в країні. По-друге, ця класифікація містить такі категорії слів, які мають велику культурну значимість для японського народу, наприклад, назви релігійних предметів та обрядів, назви кланів тощо. Дослідження таких слів може допомогти розуміти японську культуру та її історію. По-третє, ця класифікація дає змогу вивчити архаїзми, які втратили своє первісне значення, або зберегли його, проте тепер використовуються рідко або тільки в певних контекстах. Це дає можливість розглянути різні аспекти еволюції мови та культури.

2.1 Застарілі слова, що втратили своє первісне значення

1. Історизми зброї та обладунків

- 弓 (Yumi) - лук

- 矢(Ya) - стріла
- 弩(Do) - арбалет
- 鉄砲(Terrō) - залізний пороховий мушкетон
- 薙刀(Naginata) - коса з мечем
- 太刀(Tachi) - довгий меч
- 投石器(Tōseki-ki) - катапульта
- 甲冑(Kacchū) - броня
- 兜(Kabuto) - шолом
- 胴(Dō) - корпус броні
- 手甲(Tekkō) - рукавиці
- 脛当(Suneate) - наголінники
- 大袖(Ōsode) - довгий рукав
- 懐剣(Kaikēn) - прихований меч
- 鉄扇(Tessen) - залізний віяло
- 短銃(Tanjū) - короткий рушниця
- 箭嘴(Yajiri) - наконечник стріли
- 硝煙筒(Shōentō) - пороховий факел
- 鎧袖(Kote) - накладки на руки броні
- 小札(Kosatsu) - паличка-ніж для самооборони
- 大槌(Ōtsuchi) - важкий молот
- 針砲(Harihō) - мушкетон з голками
- 藤甲(Fujikacchū) - бамбукова броня
- 鞆当て(Sayaate) - захисна накладка на тіло військової форми
- 指虎(Yubikugi) - кільце на пальці для удару
- 暴手甲(Bōshukacchū) - броня для захисту рук
- 脇差(Wakizashi) - короткий меч
- 手筒(Tezutsu) - пороховий факел
- 蝦夷刀(Ezo-tō) - меч з регіону Хоккайдо
- 双鎌(Sōgama) - двохлеза зі свинцевими кулями

- 鉤鎌(Kagama) - серп з гаком
- 薙刀(Naginata) - сокира на довгій державці
- 矢筒(Yatsutsu) - тубус для стріл
- 鎧兜(Kabuto) - шолом броні
- 甲(Kō) - обладунки
- 短刀(Tantō) - ніж
- 手甲(Tekkō) - браслет з бронзи або заліза для захисту рук

2. Історизми зв'язані з описом соціального положення

- 士農工商(shinoukoushou) - "самураї, фермери, ремісники, торговці", чотири стани феодальної Японії.
- 上意下達(jouikatatsu) - "наказ зверху, виконання знизу", принцип додержання ієрархії у військовому ладі.
- 手前(temae) - "перед тобою", вживалося для визначення стосунку між різними станами.
- 芸者(geisha) - "гейша", жінка, що виступає як артистка в традиційному японському стилі.
- 旗本(Hatamoto) - державний службовець
- 上士(Jōshi) - високопоставлений військовий службовець
- 町人(Machinin) - міський житель
- 大名(Daimyō) - феодальний лорд
- 下士(Geshi) - низькопоставлений військовий службовець
- 侍(Samurai) - воїн-самурай
- 農民(Nōmin) - фермер
- 武家(Buke) - військовий клас
- 貴族(Kizoku) - аристократи
- 平民(Heimin) - простий народ

- 御家人 (Gokenin) - військово-феодалний службовець
- 筆頭家老 (Hittō Karō) - головний феодалний службовець
- 家来 (Kerai) - слуга феодалного лорда
- 士族 (Shizoku) - шляхетницький клас
- 下級武士 (Kakyū Buke) – воїн низький за статусом
- 仕官 (Shikan) - вступ до служби в державному апараті
- 落ち武者 (Ochimasya) - "втікач-самурай", воїн, який втік від свого господаря
- 侍女 (jijuu) - "жінка-служниця", традиційна професія, що виконувалася жінками у сім'ях воїнів-самураїв.
- 姫 (hime) - "принцеса", титул, який використовується для позначення дочки імператора або вищого чиновника.
- 御陵衛士 (goryoesi) - імператорська охорона.
- 御用 (goyou) - термін, що використовувався для звернення до слуг, охоронців або інших прислужуючих осіб.
- 御前 (gozen) - ввічлива форма звернення до чоловіка або жінки, що еквівалентна сучасному варіанту お前 (omae) або 君 (kimi).
- 謹んで (tsutsushinde) - формальне вираження шанобливості, що використовувалося при зверненні до вищого посадовця, і відповідає сучасному варіанту 謙虚に (kenkyo ni).
- 諸君 (shokun) - форма звернення до групи людей, що може відповідати сучасному варіанту 皆さん (minasan).
- おいでになる (oideninaru) - ввічлива форма дієслова приходити, яка відповідає сучасному варіанту いらっしゃる (irasshaimasu).
- 剣豪 (kengou) - майстер меча, який відмінно володів навичками бою
- 隠密 (onmitsu) - шпигун, агент секретної служби;
- 仕丁 (shitchou) - слуга, домашній прислуга;
- 下男 (engou) - низький слуга, невільник;
- 女中 (jinga) - горнична, служниця у домі;
- 仕置人 (shiokinin) - ті, хто захищає порядок;

- 番人 (bannin) - сторож, охоронець;

3. Назви релігійних предметів та обрядів

- 仏像 (Butsuzō) - статуї Будди
- 本尊 (Honzon) - головний образ у буддистському храмі
- 御霊信仰 (Goryō shinkō) - віра в духів предків
- 信徒 (Shinto) - прихильник синтоїзму
- 祭神 (Saisjin) - боги, що вшановуються на святкуваннях
- 鈴 (Suzu) - дзвіночки, що використовуються у релігійних обрядах
- 寺院 (Jiin) - буддійський храм
- 御朱印 (Goshuin) - печатка з храму або святині
- 聖徳太子 (Shōtoku Taishi) - видатна постать японського буддизму
- お守り (Omamori) - талісмани, що використовуються в японській релігії
- お経 (O-kyō) - священні тексти буддизму
- 般若心経 (Hannya Shingyō) - один з основних текстів буддизму
- 薬師如来 (Yakushi Nyorai) - Будда Лікар
- 水子地藏 (Mizuko Jizō) - божество, яке вважається покровителем мертвонароджених дітей
- 拝殿 (Haiden) - буддійська чи синтоїстська святиня, де проводяться релігійні обряди
- 白鳥神社 (Hakuchō-jinja) - синтоїстський храм, який вважається покровителем танцю "Шікі-май"
- 大鳥神社 (Ōtori-jinja) - синтоїстський храм, який вважається покровителем танцю "Кагура"
- 神頼み (kamidanomi) - "молитва до бога", вірування у владу надприродних сил.

4. Політичні слова та вирази

- 隱居制度 (inku seido) - система, за якої імператори, закінчуючи своє правління, ставали монахами і переходили в таїнство.
- 撰関政治 (seikan seiji) - політична система Японії, що існувала з 794 до 1185 року і полягала в тому, що реальну владу в країні володів секкан (рід Кані, які були вищими державними чиновниками і відповідали за управління імператорським двором).
- 朝廷 (chotei) - імператорський двір, а також система державного управління у Японії до реставрації Мейдзі в 1868 році.
- 律令制 (ritsuryo sei) - система державного управління, яка існувала в Японії з 710 до 1868 року, і полягала в тому, що країна була поділена на провінції, які керувалися локальними урядниками за певною системою законів та норм.
- 幕藩体制 (bakufu hanshi) - система державного управління, яка існувала в Японії з 1603 до 1868 року, і полягала в тому, що країну керували шьогуні та феодали, а імператор був придушений до декоративної ролі.
- 仁政派 (jinpō-ha) - фракція милосердної політики
- 慶安事件 (keian-jiken) - Кейанський інцидент
- 壬申戦争 (jimshin-sensō) - Рінсько-Шінський війна
- 元和偽書事件 (genwa-gisho-jiken) - Справа про фальшиву книгу Генва
- 元禄外交 (genroku-gaikō) - Зовнішня політика періоду Генроку
- 親征朝鮮 (shinsei-chōsen) - Похід на Корею
- 豊臣政権 (tōshin-seiken) - Уряд Тойотомі
- 明暦の大火 (meireki-no-taika) - Великий пожежа епохи Мейрекі
- 上杉鷹山 (uesugi-yōzan) - Уесугі Їзан
- 天明の打ち込み (tenmei-no-uchikomi) - Реформи Тенмей
- 島津家 (shimazu-ke) - Клан Шімадзу
- 江戸城 (edojō) - Замок Едо

- 関ヶ原の戦い(seki-ga-hara-no-tatakai) - Битва при Секігахарі
- 徳川将軍家(tokugawa-shōgun-ke) - Династія шьогунів Токугава
- 老中政治(rōjū-seiji) - Політика роудзю
- 大塩平八郎の乱(ōshio-heihachirō-no-ran) - Повстання Осьо Хейхачіро
- 五大老(go-tairō) - П'ять великих старших радників
- 坂本龍馬(sakamoto-ryōma) - Сакамото Рьоума
- 幕末維新时期(bakumatsu-ishin-ki) - Період завершення шьогунату та реставрації Мейдзі
- 江戸時代(edo-jidai) - Епоха Едо
- 朝鮮通信使(chōsen-tsūshinshi) - Посли з Кореї
- 合点(Gatten) - "згодження", прийняття рішення після уважного розгляду обставин.

5. Назви кланів

- 頼朝(Yoritomo) - "рід Ярітомо"
- 足利氏(Ashikaga) - "рід Ашікага"
- 上杉氏(Uesugi) - "рід Уесугі"
- 武田氏(Takeda) - "рід Такеда"
- 豊臣氏(Toyotomi) - "рід Тойотомі"
- 徳川氏(Tokugawa) - "рід Токугава"
- 織田氏(Oda) - "рід Ода"
- 宇佐美氏(Usami) - "рід Усамі"
- 毛利氏(Mori) - "рід Морі"
- 長宗我部氏(Chosokabe) - "рід Тосокабе"
- 細川氏(Hosokawa) - "рід Хосокава"
- 島津氏(Shimazu) - "рід Шімадзу"

- 大友氏 (Otomo) - "рід Отомо"
- 松平氏 (Matsudaira) - "рід Мацудайра"
- 片桐氏 (Katagiri) - "рід Катагірі"

6. Архаїзми які були замінені іншими граматичними конструкціями або словами

- 故 (ue) - "тому, через те" (архаїчно вживається замість сучасного "だから")
- 然る (saru) - "такий, той" (архаїчно вживається замість сучасного "その")
- 御 (on) - префікс, що позначає повагу до людини або предмету (іноді використовується в сучасному стилі японської мови)
- 余 (yo) - "я" (архаїчно вживається замість сучасного "私")
- 已 (ya) - "вже" (архаїчно вживається замість сучасного "もう")
- 其の (sono) - "цей" (архаїчно вживається замість сучасного "この")
- 爾 (ni) - "ти" (архаїчно вживається замість сучасного "あなた")
- 敷く (shiiku) - "класти" (іноді вживається в сучасному стилі японської мови)

7. Назви міст, які змінили свою назву

- 平城京 (Heijō-kyō) - столиця Японії з 710 по 784 роки, нинішня назва міста - Нара (Nara).
- 葛城 (Katsuragi) - стара назва міста нинішньої префектури Нара, нинішня назва - Катсурагі (Katsuragi).
- 道明寺 (Dōmyōji) - стара назва міста нинішньої префектури Осака, нинішня назва - Домьодзі (Domyōji).
- 難波津 (Naniwa-zu) - стара назва міста нинішньої префектури Осака, нинішня назва - Нанба (Namba).

- 江戸 (Edo) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом Токіо. 京都 (Kyoto) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом
- Кіото.
- 難波 (Naniwa) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом Осака.
- 平安京 (Heian-kyō) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом Кіото.
- 鎌倉 (Kamakura) - стара назва міста, яке залишило свою назву.
- 越後 (Echigo) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом Ніігата.
- 蝦夷 (Ezo) - стара назва міста, яке згодом стало сучасним містом Хоккайдо.

8. Побутові речі минулих сторіч

- 囲碁 (igo) - стародавня гра, яка прийшла в Японію з Китаю. Хоча вона ще залишається популярною в Японії, її популярність значно знизилась у порівнянні з іншими гральними іграми.
- 合扇 (gōsan) - традиційний японський інструмент, що складається з двох дерев'яних пластин, які використовуються для звукового сигналу в різних ситуаціях. На сьогодні вже не так часто використовуються в повсякденному житті.
- 打ち (uchi) - традиційний японський барабан, який використовували для сигналізації в різних ситуаціях, наприклад, на святкуваннях або в бойових діях. На сьогоднішній день він зберігається як історичний інструмент.
- 草履 (zori) - традиційне японське взуття, яке зазвичай складається з дерев'яної підошви та текстильної верхньої частини. На сьогоднішній день він зберігається як частина культурного наслідку, але не використовується як повсякденне взуття.
- 御器 (mikoto) - традиційний японський посуд, який використовувався в церемоніях чаю. Зазвичай він складається з дерева або кераміки.

- 神棚 (kamida) - святиня в домі, яку встановлюють для поклоніння божествам, зараз зазвичай використовується в храмах;
- 石油ストーブ (Sekiyu sutōbu) - керосиновий обігрівач, популярний в минулому, але зараз зазвичай замінений на більш сучасні системи опалення;
- 煙管 (Kiseru): традиційна японська трубка для куріння тютюну, що популярна в період Edo, але поступово витіснена сигаретами;
- 羽子板 (Hagoita): ракетки для гри в хане-ко, традиційну японську гру з м'ячем, яка стала менш популярною в останні десятиліття;
- 箏 (Koto): традиційний струнний інструмент, який використовували для виконання класичної японської музики, але який зараз мало використовується в сучасній музиці;
- 算盤 (sansha) - традиційний японський рахівний прилад, який використовували для виконання арифметичних операцій, але який зараз мало використовується в повсякденному житті;
- 竿燈 (furuto) - традиційний японський ліхтар на дерев'яній палиці, який використовували в різних святкових заходах, але який зараз майже не використовується;
- 畳 (tatami) - традиційні японські матраци, що складаються з рисової соломи та матеріалів, які зазвичай використовуються як підлогове покриття, але які зараз часто замінюються на сучасні підлогові покриття;
- 太鼓 (futo) - традиційний японський барабан, який використовували в різних святкових заходах, але який зараз майже не використовується в повсякденному житті;
- 涼風衣 (suzuri) - традиційний літній одяг, що складається з легкої тканини, який зазвичай використовувався для зменшення тепла влітку, але який зараз менш популярний;
- からくり堂 (karakuri-do) - традиційний японський механізм, який використовувався для створення рухомих ляльок та інших автоматичних пристроїв, але який зараз залишається як елемент культурної спадщини;

- 亀 (kame) - традиційна японська керамічна статуетка черепахи, яка зазвичай використовується як символ довголіття та щастя, але яка зараз менш популярна;
- 舞半 (zubutan) - традиційний японський одяг для танців, який виготовляється з шовку або бавовни. Він носився в часи Нара і Хейан.
- 手袋 (tebuka) - традиційні японські рукавиці, які носили для захисту від холоду. Вони зазвичай виготовлялися зі шкіри або інших природних матеріалів. На сьогоднішній день замінені більш сучасними рукавицями та рукавичками.
- 亀 (kame) - традиційний японський водний звір, що символізує довголіття та мудрість. У давнину його часто зображували в мистецтві та різноманітних ритуалах, а також тримали в акваріумах як декоративного птаха. Зараз цей звір не так популярний серед японців, але все ще є предметом традиційного мистецтва та ремесла.
- 唐織 (tose) - традиційне японське мистецтво ткацтва, яке було імпортоване з Китаю. Воно забезпечувало виробництво високоякісних тканин, які використовувалися для різних цілей, включаючи одяг та інтер'єрні прикраси. Зараз це мистецтво не так популярне серед японців, але все ще зберігається в різних формах.
- 夜行者 (yakimono) - традиційні японські маски, які носили під час різних ритуалів та святкувань. Вони зображували різні персонажі та були виготовлені з дерева або паперу. На сьогоднішній день ці маски все ще використовуються в традиційному мистецтві

До того ж Японська мова вражає не тільки великою кількістю застарілих слів, а також виразів.

Наприклад:

- Нам потрібно знайти гармонію між нашими обов'язками та нашою моральною сутністю. Переклад: 私たちは私たちの義務と道徳的な本質の間に調和を見つける必要があります。
- Правда завжди перш за все, навіть якщо це означає, що вам доведеться відстоювати її самотужки. Переклад: 真実は常に最優先です。たとえそれがあなたが一人でそれを支持しなければならないことを意味する場合でも。
- Нам потрібно дотримуватися кодексу честі, навіть якщо це означає, що нам доведеться ризикувати життям. Переклад: 我々は名誉の規範を守る必要があります。たとえそれが私たちが命をかけることを意味する場合でも。
- Зірки на небі сяють як вічність, але життя людини коротке як спалах свічки. Переклад: 天の星は永遠のように輝いていますが、人間の寿命はろうそくの火のように短いです。
- Щоб бути справжнім воїном, вам потрібно віддати своє серце та душу своїй меті. Переклад: 真の戦士になるためには、自分の目的に心と魂を捧げる必要があります。

2.2 Застарілі слова, що зберегли своє значення та іноді використовуються в сучасній японській мові

У Японії багато застарілих слів, які використовуються і зараз, зокрема, тому що це мова з дуже багатою історією і культурою. Деякі з цих слів мають корінь у давніх мовах, таких як китайська та санскрит, і були введені в японську мову багато століть тому.

Крім того, японці віддають велику шану традиціям і культурному спадщині, тому багато застарілих слів зберігаються як символи минулого. Також, деякі з цих слів мають більш точне значення або вираження, ніж більш сучасні варіанти, що робить їх корисними у деяких контекстах.

Також, японська мова відрізняється від більшості мов у світі тим, що вона має два абетки - канджі та катакану. Багато застарілих слів використовують канджі, які мають складну систему письма та читання, тому вони є більш складними для зміни та заміни на більш сучасні варіанти.

Можемо навести такі приклади застарілих слів які використовуються і досі:

- **かつて** (katsute) - раніше, колись Це слово застаріле, але все ще вживається для позначення подій, що відбулися в минулому, і має нотку ностальгії.
- **たゆたう** (tayutau) - плисти, розпливатися Це слово зазвичай вживається для опису того, як щось рухається повільно, безперервно, майже розпливаючись.
- **いませめる** (imashimeru) - засуджувати, критикувати Це слово було дуже поширеним в середньовічній Японії, і вживалося для позначення того, що людина була покарана за свої злі вчинки. Сьогодні воно використовується для позначення публічної критики чи осуду.
- **いと** (ito) – нитка. Це слово застаріле, але все ще використовується в контексті ремісництва, особливо при виготовленні кімоно та іншого традиційного одягу.
- **いたづら** (itazura) - пустощі, жартівливість Це слово було популярним у середньовіччі, і вживалося для позначення пустощів та інших витівок. Сьогодні воно використовується для позначення легких жартів та розіграшів.
- **うつ** (utsutsu) - реальний світ. Це слово було популярним у середньовіччі, і вживалося для позначення реального світу поряд із мрійливим світом фантазії. Сьогодні воно використовується для позначення реального світу поряд зі світом мрій та фантазій.

- あやかる (ayakaru) — наслідувати Це слово має корені в середньовічній японській мові, і вживалося для позначення того, що людина наслідує певні риси чи звички іншої людини. Сьогодні воно використовується для позначення наслідування певних рис, звичок чи стилів у мистецтві, культурі чи діловому житті.
- ほしまま (hoshimama) — за бажанням Це слово було дуже популярним в середньовічній Японії, і вживалося для позначення того, що людина може мати все, що захоче, в залежності від своїх бажань. Сьогодні воно використовується для позначення чогось, що здійснюється в залежності від бажань або потреб.
- たしかめる (tashikameru) — перевіряти Це слово було дуже популярним у середньовічній Японії, і вживалося для позначення перевірки правильності рішень, вироблених під час прийняття важливих рішень. Сьогодні воно використовується для позначення перевірки чогось на правильність чи достовірність.
- さかん (sakan) — популярний, активний Це слово було дуже популярним у середньовічній Японії, і вживалося для позначення популярності чи активності певної діяльності. Сьогодні воно використовується для позначення популярності, успішності, активності та зростання.
- むかし (mukashi) — кинути погляд назад, минуле Це слово було дуже популярним у середньовічній Японії, і вживалося для позначення минулого часу. Сьогодні воно використовується для позначення минулих подій, іноді зі здивуванням чи підкресленням значення минулого.
- いつしか (itsushika) — колись Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення невизначеного майбутнього часу. Сьогодні воно використовується для позначення чогось, що трапиться в майбутньому, але точний час не відомий.
- あいかわらず (aikawarazu) — як завжди, без змін Це слово було дуже популярним у середньовічній Японії, і вживалося для позначення того, що щось залишається

без змін, незважаючи на плин часу. Сьогодні воно використовується для позначення того, що щось залишається тим же, що й раніше, і не зазнає змін.

- **こころあたり** (kokoroatari) — уявлення Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення уявлень про щось, що може статися в майбутньому. Сьогодні воно використовується для позначення уявлень, сподівань чи підозрювань щодо чогось, що може статися в майбутньому.
- **おろそか** (orosoka) — неухажливий, небажаний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення того, що людина необачна, неухажлива, і небажано поводить себе в деякій ситуації.
- **さかん** (sakan) — розгалужений, розмаїтий Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення чогось розмаїтого, складного або розгалуженого. Сьогодні воно використовується для позначення різноманітності, складності або розгалуженості чогось.
- **ねんねん** (nennen) — кілька років Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення кількох років, але не більше десяти. Сьогодні воно рідко вживається, але може використовуватися у виразах, що вказують на кількість років.
- **とほう** (tobou) — відстань Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення відстані між двома точками. Сьогодні воно рідко вживається, але може використовуватися у виразах, що вказують на відстань.
- **ようじん** (youjin) — обережний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення обережності, яку потрібно проявляти в деяких ситуаціях. Сьогодні воно використовується для позначення обережності, уважності і обачності в будь-якій ситуації.
- **きざし** (kizashi) — передвіщення, знак Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення знаків або передвіщень подій, які могли статися в майбутньому. Сьогодні воно використовується для позначення знаків, передвіщень або натяків на щось, що може статися в майбутньому.

- **ゆめむしり** (yumemushiri) — сніданок Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення першого прийому їжі вранці. Сьогодні воно рідко вживається, але може використовуватися у писемній мові або в деяких регіонах Японії.
- **ひより** (hiyori) — сонячний день, день без дощу Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення сонячних днів без дощу. Сьогодні воно рідко вживається, але може використовуватися у поетичних творах або в мовленні людей, які цінують історичну мову.
- **しらせ** (shirase) — повідомлення, оголошення Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення повідомлень або оголошень про важливі події. Сьогодні воно використовується для позначення будь-яких повідомлень або оголошень.
- **よろづ** (yorozu) — безліч, велика кількість Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення безлічі різноманітних предметів або великої кількості якихось речей. Сьогодні воно використовується для позначення великої кількості чогось.
- **いまに** (ima ni) — незабаром, скоро Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення того, що щось станеться незабаром або скоро. Сьогодні воно використовується для позначення незабаром наступної події.
- **めでたし** (medetashi) — славетний, славний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення чогось, що є славним або славетним. Сьогодні воно використовується для позначення якоїсь важливої події, яка є поважною або відзначна.
- **あやしい** (ayashii) — підозрілий, сумнівний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення чогось, що є підозрілим або сумнівним. Сьогодні воно використовується для позначення ситуацій, які є підозрілими або сумнівними.
- **おとなしい** (otonashii) — тихий, спокійний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення людей або речей, які є тихими і спокійними.

Сьогодні воно використовується для позначення тихих і спокійних людей або ситуацій.

- **ともしび**(tomoshihi) — світло, свічка Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення світла, яке випромінюється свічкою. Сьогодні воно використовується для позначення будь-якого джерела світла.
- **たのしい**(tanoshii) — веселий, радісний. Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення людей або ситуацій, які є веселими та радісними. Сьогодні воно використовується для позначення будь-яких веселих та радісних подій або ситуацій.
- **まぶしい**(mabushii) — яскравий, світлий. Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення чогось, що є яскравим або світлим. Сьогодні воно використовується для позначення яскравих або світлих кольорів, світла або яскравих вражень.
- **ゆうめい**(yuumei) — славний, відомий. Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення людей або речей, які є славними або відомими. Сьогодні воно використовується для позначення відомих людей, місць або речей.
- **よろこぶ**(yokokobu) — радіти. Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення емоцій радості та задоволення. Сьогодні воно використовується для позначення радості та задоволення від різних подій, ситуацій або досягнень.
- **ひかり**(hikari) — світло. Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення світла або сяйва. Сьогодні воно використовується для позначення будь-якого виду світла, від природного до штучного.
- **きらめく**(kirameku) — блищати, сяяти Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення різних видів блиску та сяйва. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів блиску, від блиску природних каменів до сяйва в очах.

- **かがやく** (kagayaku) — блищати, сяяти Це слово має схоже значення з попереднім словом, тобто воно вживається для позначення різних видів блиску та сяйва. Однак, це слово зазвичай використовується для позначення блиску природних об'єктів, наприклад, сонця, зірок або води.
- **あやしい** (ayashii) — підозрілий, дивний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення речей або ситуацій, які викликають підозру або викликають дивні враження. Сьогодні воно використовується для позначення підозрілих або дивних речей або ситуацій.
- **くるしい** (kurushii) — болісний, складний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення болісних або складних ситуацій. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів болісних або складних ситуацій, таких як фізичний дискомфорт, емоційні труднощі або складні завдання.
- **わずか** (wazuka) — маленька кількість, трохи Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення маленької кількості чогось. Сьогодні воно використовується для позначення невеликих кількостей різних речей або для позначення невеликої кількості часу.
- **いかめしい** (ikameshii) — страшний, жахливий Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення речей або ситуацій, які викликали страх або жах. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів страхів або жахів, таких як страх перед темрявою або жах перед висотою.
- **あらわす** (arawasu) — виражати, відображати Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення вираження чогось або відображення чогось. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів вираження, таких як вираження емоцій або відображення думок.
- **いまいしい** (imawashii) — підозрілий, сумнівний Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення речей або ситуацій, які викликали підозру або були сумнівними. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів підозрілих або сумнівних речей або ситуацій.

- あたたかい (ataakai) — теплий, доброзичливий Це слово має давні корені в японській мові і вживалося для позначення тепла. Сьогодні воно використовується для позначення різних видів тепла, таких як фізичне тепло або доброзичливе ставлення.

Висновок до другого розділу

Другий розділ присвячений застарілим словам в японській мові. Деякі з них втратили своє первісне значення та використовуються вже як іменники, прикметники або дієслова. Інші слова зберегли своє первісне значення і іноді використовуються в сучасній японській мові, зазвичай у вузькому контексті. Незважаючи на те, що деякі з цих слів можуть бути менш вживаними в сучасній японській мові, вони все ще мають історичну та культурну важливість, тому можуть використовуватись в літературі, поезії та інших видів мистецтва.

ВИСНОВОК

У цій курсовій роботі було проведено дослідження застарілих слів у японській мові з метою визначення їх семантичних особливостей та вживання в сучасному японському мовленні.

У першому розділі було розглянуто загальні визначення архаїзму та історизму в контексті сучасного мовознавства, а також особливості термінів у японській мові та методологія дослідження застарілих слів. Це дало змогу зрозуміти поняття та термінологію, які використовуються в дослідженні застарілих слів.

У другому розділі було проаналізовано семантичні особливості застарілих слів та їх вживання в сучасному японському мовленні. Застарілі слова були розподілені на дві категорії: ті, що втратили своє первісне значення, та ті, що зберегли своє значення та іноді використовуються в сучасній японській мові. Для кожної з цих категорій були наведені приклади та пояснення їх вживання.

В ході дослідження було встановлено, що застарілі слова мають значення для розуміння культурних та історичних аспектів японського суспільства. Вони допомагають зберегти традиції та історичну спадщину країни, що є важливим елементом її культурного досвіду.

Також було визначено, що переклад застарілих слів є важливою задачею для перекладачів, оскільки вони можуть викликати складнощі при сприйнятті та перекладі текстів. Для ефективного перекладу застарілих слів необхідно мати глибокі знання японської мови, культури та історії, а також використовувати підходи та методи, які дозволяють зберегти семантику та історичний контекст слів.

Отже, результати дослідження свідчать про важливість вивчення застарілих слів у японській мові, які є необхідним елементом розуміння її культурної та історичної спадщини. Дослідження семантичних особливостей застарілих слів, їх вживання та перекладу є важливими завданнями для мовознавців та перекладачів, що дозволяє зберегти та передати культурний досвід та історичний контекст японської мови.

Анотація (іноземною мовою)

この論文は、日本語の歴史的な言葉、古語、および時代錯誤な表現の研究について述べている。この論文では、日本語の歴史を理解するために、古語や時代錯誤な表現の重要性について説明し、これらの言葉が文学や歴史的な文書などのさまざまな文脈で使用されていることを示している。また、これらの言葉の使用が、人々の社会的地位や文化的教養を反映する場合があること、そしてこれらの言葉を知ることが、文化遺産の保存につながるなどについても論じられている。最後に、言葉の使用が時間とともに変化することが自然な言語の進化であること、そして過去の言葉が新しい言葉に置き換わることがある一方で、古い言葉を残すことが文化遺産の保存や多様性を維持することにつながることも示されている。この論文を通じて、日本語の歴史的な言葉の研究の重要性が理解され、日本語学習者や日本文化に興味のある人々にとっても有益であることが示されている。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hendriks, P., & Frellesvig, B. (1996). A Case Study in Diachronic Phonology: The Japanese Onbin Sound Changes. *The Journal of the Association of Teachers of Japanese*, 30(1), 54
2. Grootaers, W. A., Suzuki, T., & Miura, A. (1978). *Japanese and the Japanese. Words in Culture*. Monumenta Nipponica, 33(3)
3. Young, L. (2014). Introduction: Japan's New International History. *The American Historical Review*, 119(4), 1117–1128.
4. Reynolds, K. A. (2007). *Japanese language, gender, and ideology: Cultural models and real people*. Edited by Shigeko Okamoto and Janet S. Shibamoto Smith. Oxford: Oxford University Press, 2005. Gender and Language.
5. Kublin, H. (1949). *The "Modern" Army of Early Meiji Japan*. The Far Eastern Quarterly.
6. Young, L. (2014). Introduction: Japan's New International History. *The American Historical Review*, 119(4), 1117–1128.
7. Kanno, K., & Tsujimura, N. (1996). *An Introduction to Japanese Linguistics*. The Journal of the Association of Teachers of Japanese, 30(1), 64.
8. Бондаренко, Н. В., & Шестакова, О. В. (2018). *Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Центр учбової літератури
9. Григоренко, В. Г., & Ляшенко, І. П. (2008). *Японська мова: посібник для вищих навчальних закладів*. Київ: Либідь.
10. Бондаренко, Н.В. (2011). *Вступ до загальної теорії мови: навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури.
11. Гринченко, Г.О. (2010). *Мовознавство. Курс лекцій*. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія".
12. Карплюк, М.А. (2010). *Курс загальної мови: навчальний посібник*. Київ: Видавничий дім "КМ Академія".

13. Сахно, Л.В. (2009). *Загальна фонетика: навчальний посібник*. Київ: Книжковий Дім "Києво-Могилянська Академія".
14. Скрипник, І.І. (2010). *Загальна морфологія: навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури.